

ULIGHEDSBEVARELSE. Indtil videre har man fortrinsvist fokuseret på afrikanske landes tilpasning til klimaforandringerne – og stort set ikke beskæftiget sig med forebyggelse. Har vi intet lært af fortidens fejl, spørger dagens skribenter. Foto: Karel Prinstoo

Klimabistand. Skal Afrika bare tilpasse sig?

I morgen i Nairobi holder Afrika-kommissionen en klimakonference. Her bør deltagerne holde fokus på problemet, hvis ikke international klimabistand blot skal forstærke eksisterende uligheder.

ANALYSE

MIKKEL FUNDER OG JACOB FJALLAND

Otte år inde i det nye årtusinde står de afrikanske lande over for en opgave af dimensioner: Ikke blot skal de forsøge at skabe økonomisk udvikling og bekæmpe fattigdom; de skal nu også tage livtag med de klimaforandringer, som truer med at ramme store dele af netop Afrika særlig hårdt. Hvordan skal dette gribes an, og hvordan bør den danske og internationale bistand støtte denne dobbelte udfordring? Dette emne debatteres i øjeblikket flittigt i internationale bistandskredse og er et uundgåeligt emne for den Afrika-kom-

mission, som regeringen har nedsat til at diskutere fremtidens bistand til de afrikanske lande.

Midt i alle de gode hensigter er der imidlertid grund til at være opmærksom på faren for, at den danske og internationale bistand til klimaarbejdet i Afrika får alvorlige utilsigtede konsekvenser for de afrikanske landes økonomier og befolkninger. Hvis vi ikke tænker os godt om, kan klimabistanden til Afrika meget let dreje over i en retning, hvor den ikke støtter en positiv langsigtet udvikling, men i stedet ender med at videreføre og endda forstærke de gamle skæve mønstre mellem nord og syd, rig og fattig.

DEN FØRSTE af disse utilsigtede konsekvenser kan blive, at klimabistanden kommer til at begrænse de fattige afrikanske landes muligheder for at udvikle eller videreudvikle effektive og miljøvenlige teknologier. I den senere tid har mange vestlige donorer overvejende fokuseret på nødvendigheden af at hjælpe de afrikanske lande med at 'tilpasse' sig klimaforandringerne – f.eks. ved at introducere tørkeresistente afgrøder eller bygge veje som kan modstå oversvømmelser.

Derimod har der været langt mindre fokus på at hjælpe de afrikanske lande med

at 'forebygge' CO₂-udslip gennem renere teknologier eller mere effektiv energiuudnyttelse.

Et af argumenterne for at fokusere på tilpasning frem for forebyggelse har været, at begrænsning af CO₂-udslip først og fremmest er en sag for de rige lande, som står bag størstedelen af udledningerne. Umiddelbart en sympatisk holdning, som også deles af mange afrikanske stater, der forståeligt nok finder det urimeligt, at deres økonomiske udvikling skal begrænses af et klimaproblem, de ikke selv har skabt.

Men hvis disse argumenter ender med at betyde, at forebyggelse af klimaforandringer kun bliver noget, man foretager sig i de rige lande i nord eller i de hurtigt voksende økonomier i Asien, opstår der et problem. Vi risikerer nemlig, at de fattige afrikanske lande fastholdes i udelukkende at tilpasse sig, mens resten af verden haster fremad mod mere klimavenlige og samfundsøkonomisk effektive produktionsmønstre.

AT DETTE allerede er ved at ske, understreges af, at Afrika syd for Sahara p.t. kun tegner sig for 1,4 pct. af de godt 3.900 projekter, som planlægges under Kyoto-protokollens særlige mekanisme for

udviklingslande (den såkaldte *Clean Development Mechanism*). Dermed går de afrikanske lande potentielt glip af de betydelige samfundsøkonomiske besparelser, der ligger i mere effektiv energiproduktion og -udnyttelse, ligesom de ikke får chancen for at indgå som innovatører af klimavenlige teknologier på lige fod med de rige lande. Frem for kun at hjælpe de afrikanske lande med at tilpasse sig klimaforandringerne, bør vi altså også støtte dem i videreudvikling og opbygning af kapacitet inden for mere klimavenlig produktion og samfundsudvikling.

POLITIKEN ANALYSE AFRIKA-KOMMISSIONEN

Med statsminister Anders Fogh Rasmussen for bordenden har regeringen nedsat Afrika-kommissionen. Formålet er at diskutere de udviklingspolitiske udfordringer i Afrika. Selve kommissionen holder tre store møder, hertil en række mindre arrangementer.

Frem til kommissionens andet store møde i Addis Abeba 20. november vil Politiken Analyse i samarbejde med forskere fra primært DIIS tegne perspektiverne op for kommissionens arbejde.

DEN ANDEN risiko for, at bistanden til Afrikas klimaarbejde får utilsigtede konsekvenser, handler om den historiske tendens til, at miljøtiltag på internationalt niveau ender som et problem for de fattige, der skal leve med konsekvenserne i det daglige. At dette også er en aktuell problemstilling, ses f.eks. i udviklingen af bl.a. majs som biobrændsel.

Den øgede globale efterspørgsel på disse afgrøder har medvirket til stigende fødevarepriser – også i Afrika, med alvorlige følger for især de fattigste og jordløse. Samtidig er man i flere afrikanske lande nu selv i gang med at rydde større landområder til produktion af biobrændsel med potentielt skadelige lokale virkninger i disse områder. Eksemplet med biobrændsel betyder ikke, at vi skal se bort fra disse og andre muligheder for at skabe alternative energikilder. Men det viser med al tydelighed, at der er brug for at støtte tiltag i Afrika, som ikke blot er klimavenlige, men også bidrager direkte til at nedbringe fattigdom.

HVIS VI VIL undgå, at vores bistand til Afrika blot ender med at videreføre eksisterende uligheder, må vi tænke ud over de sædvanlige småjusteringer i bistandens målsætninger og udformning. Med kli-

maforandringerne står vi over for en grundlæggende forandring af vilkårene for økonomisk vækst i de afrikanske lande, og vores bistand må reflektere dette.

Et vigtigt skridt på vejen vil være at fokusere bistanden på at opbygge lokal kapacitet til at samtænke tilpasning til klimaændringerne med en forebyggelsesstrategi. Kun hvis vi sikrer, at afrikanerne har kapacitet til at indgå i ligeværdig konkurrence og samarbejde med regeringer og virksomheder i de rige lande, kan man finde varige løsninger på den dobbelte udfordring omkring fattigdom og klima.

DEN GODE nyhed er, at der allerede eksisterer en række teknologier og modeller, der kan støtte en sådan proces. Det gælder f.eks. inden for landsbrugsproduktion, skovforvaltning og udvidelse af effektiv energiforsyning. Udfordringen frem til klimatopmødet i København i 2009 – og derefter – bliver derfor at skabe politisk og økonomisk interesse for disse muligheder blandt afrikanske politikere og borgere samt hos bistandsorganisationerne og i det private erhvervsliv.

analyse@pol.dk

Mikkel Funder og Jacob Fjalland, projektforskere, Dansk Institut for Internationale Studier.